

ธรรมานุศาสน์

พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจพอเพียง
ว่าด้วยเศรษฐกิจมัชฌิมาปฏิปทา

พระพุทธเจ้าได้กล่าวหลักมัชฌิมาปฏิปทาอันเป็นข้อปฏิบัติสายกลางไว้ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรอันเป็นปฐมเทศนาที่ว่า

“ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ข้อปฏิบัติสายกลางที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง ทำดวงตาให้เกิด ทำญาณให้เกิด ย่อมเป็นไปเพื่อความสงบ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความตรัสรู้ เพื่อนิพพานนั้น เป็นไฉน

ข้อปฏิบัติสายกลางนั้น ได้แก่อริยมรรค มีองค์ ๘ นี้แหละ คือ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ ๑ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ ๑ สัมมาวาจา เจรจาชอบ ๑ สัมมกัมมันตะ การงานชอบ ๑ สัมมาชีวะะ เลี้ยงชีพชอบ ๑ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ ๑ สัมมาสติ การระลึกชอบ ๑ สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ ๑”

หลักมัชฌิมาปฏิปทานี้ นอกจากจะเป็นไปเพื่อการพ้นทุกข์แล้ว คุณค่าในเบื้องต้นยังเป็นไปเพื่อการรู้จักการดำเนินชีวิตให้เกิดความพอดี เป็นแนวทางของการแก้ทุกข์ที่เรียกว่า “อริยมรรคมีองค์ ๘” ดังนี้

๑. **สัมมาทิฏฐิ** ความเห็นชอบ หมายถึง เห็นชอบตามคลองธรรม เช่น ทำดีมีผลดี ทำชั่วมีผลชั่ว มารดาบิดามีคุณความดี รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์เป็นต้น

๒. **สัมมาสังกัปปะ** ความดำริชอบ หมายถึง การใช้สมองความคิดพิจารณาแต่ในทางกุศลหรือความดีงาม ได้แก่ ดำริออกจากกามหรือจากความโลภ ดำริในอันไม่พยาบาท ดำริในอันไม่เบียดเบียน

๓. **สัมมาวาจา** เจรจาชอบ หมายถึง การพูดต้องสุภาพ พูดแต่ในสิ่งที่สร้างสรรค์ ดีงามอันเป็นวจีสຸริต ได้แก่ เว้นจากพูดเท็จ เว้นจากพูดส่อเสียด เว้นจากพูดคำหยาบ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

๔. **สัมมากัมมันตะ** การงานชอบ หมายถึง การกระทำที่เว้นจากความประพฤติกู้ทางกาย ๓ อย่าง ได้แก่ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม

๕. **สัมมาอาชีวะ** เลี้ยงชีพชอบ หมายถึง การทำมาหากินอย่างสุจริตชน ประกอบสัมมาชีพ เว้นจากเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด เช่น โกงเขา หลอกหลวง สอพลอ บีบบังคับขู่เข็ญเป็นต้น หรือเว้นจากการประกอบอาชีพที่ผิด ๕ อย่างคือ ค้าอาวุธ ค้ามนุษย์ ค้าเนื้อสัตว์(เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อฆ่าแล้วขาย) ค้าของเมา ค้ายาพิษหรือค้ายาเสพติด

๖. **สัมมาวายามะ** ความพยายามชอบ หมายถึง ความอุตสาหะพยายาม ประกอบความเพียรในการกุศลกรรม มีเพียรระวังมิให้บาปอกุศลธรรมเกิดขึ้น เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรทำกุศลธรรมให้เกิดขึ้น และเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น

๗. **สัมมาสติ** การระลึกชอบ หมายถึง การไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ แต่ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ ได้แก่ การฝึกปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔

๘. **สัมมาสมาธิ** ความตั้งใจมั่นชอบ หมายถึงการฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิ वर्ณอยู่เป็นปกติ ได้แก่ ฌาน ๔

เศรษฐิกิจแนวพุทธนี้มีลักษณะเป็นสายกลาง อาจจะเรียกว่าเศรษฐิกิจสายกลาง หรือ เศรษฐิกิจมัชฌิมาปฏิปทา เพราะว่ารระบบชีวิตของพุทธศาสนาที่เรียกว่ามรรคนั้น ก็มีชื่ออยู่แล้วว่ามัชฌิมาปฏิปทา องค์ของมรรคนั้นแต่ละข้อเป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ การที่เป็นสัมมานั้นก็คือ โดยถูกต้อง โดยถูกต้องก็คือทำให้เกิดความพอดี

ความเป็นมัชฌิมาหรือสายกลางนั้นก็คือความพอดีนั่นเอง เมื่อมีสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ ซึ่งเป็นพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง ก็นับได้ว่าพระพุทธศาสนามีหลักเศรษฐกิจมัชฌิมาปฏิบัติ

อ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาไทย พุทธศักราช ๒๕๔๙ (ฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี) เล่มที่ ๔ ข้อ ๑๓ หน้า ๒๔. มหาเถรสมาคม.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต).โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.
- พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์.พระเทพเวที(ป.อ.ปยุตฺโต).โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๓.

.....